

Robert Roe's (1944-2016) temporalisme: een commentaar

Citation for published version (APA):

Solinger, O., van Eerde, W., & Gevers, J. M. P. (2016). Robert Roe's (1944-2016) temporalisme: een commentaar. *Gedrag en Organisatie*, 29(2), 126-138.

Document status and date:

Gepubliceerd: 01/04/2016

Document Version:

Uitgevers PDF, ook bekend als Version of Record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.tue.nl/taverne

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

openaccess@tue.nl

providing details and we will investigate your claim.

IN MEMORIAM

Robert Roe, 1944-2016

*Fred R.H. Zijlstra**

Onlangs overleed professor Robert Roe op 71-jarige leeftijd. Hij heeft veel betekend voor de A&O-psychologie, zowel in wetenschappelijk als ook in bestuurlijk opzicht. Robert Roe was een klassiek arbeids- en organisatiepsycholoog, in de zin dat hij altijd probeerde om de wetenschap met de praktijk te verbinden. Hij was ervan overtuigd dat zonder de praktijk de wetenschap geen doel had, en dat de praktijk zonder de wetenschap weinig nut had.

Naast zijn werk aan diverse Nederlandse universiteiten (Universiteit van Amsterdam, TU Delft, Universiteit van Tilburg, Radboud Universiteit Nijmegen en Universiteit Maastricht) heeft hij ook diverse bestuurlijke rollen vervuld. In Nederland was hij onder meer voorzitter van de Sector A&O-psychologie van het NIP, maar vooral ook internationaal heeft hij invloed gehad. Hij was betrokken bij de oprichting van ENOP (European Network of Organizational Psychologists) in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Hier kwam later ook de EAWOP (European Association of Work and Organizational Psychology) uit voort. Ook hier was hij betrokken bij de oprichting, en ook de eerste voorzitter. Na zijn pensionering, in 2009, is hij (internationaal) actief gebleven, en heeft hij het presidentschap van de overkoepelende European Federation of Psychological Associations (EFPA) op zich genomen tot zomer 2015.

Robert Roe's academische carrière begon als onderzoeker aan het Instituut voor Bedrijfspsychologie van de Universiteit van Amsterdam en later werd hij wetenschappelijk medewerker aan deze universiteit. In 1975 promoveerde hij op een proefschrift over autoritaire persoonlijkheid. De vraag die hij zich stelde, was of autoritaire persoonlijkheden betrouwbaar en valide konden worden gemeten. Dit wetenschappelijk onderzoek leidde tot de publicatie van een overzichtswerk over de stand van zaken op het gebied van de personeelsselectie: *Grondslagen der personeelsselectie* (Roe, 1983). In dit werk introduceerde hij het begrip 'utiliteit', de toegevoegde waarde (nut) van de selectie-inspanningen moesten leidend zijn.

In 1980 werd Robert Roe benoemd tot hoogleraar aan de (toenmalige) Technische Hogeschool Delft. Tijdens deze periode richtte zijn werk zich op kwaliteit van arbeid en vooral ook in relatie tot technologie, waarbij de gebruiksvriendelijkheid van technologisch gereedschap werd onderzocht. In deze periode raakte hij ook geïnspireerd door de 'Handelingstheorie' van Hacker (1973) van de TU Dresden,

* Fred R.H. Zijlstra is verbonden aan het Department of Work & Organizational Psychology, Maastricht University. Correspondentieadres: Postbus 616, 6200 MD, Maastricht. E-mail: fred.zijlstra@maastrichtuniversity.nl.

die als *Allgemeine Arbeits- und Ingenieurpsychologie* in boekvorm verscheen. Dit vormde een gepast aanknopingspunt voor toepassing van de A&O-psychologie in een technische omgeving, omdat het laat zien dat A&O als wetenschappelijke discipline niet alleen beschrijft en verklaart, maar ook bijdraagt aan het creëren van veranderingen.

In 1988 maakte Robert de overstap naar de Universiteit van Tilburg (destijds Katholieke Universiteit Brabant geheten), om daar een nieuwe onderzoeksgroep op te zetten. De Delftse invloed was nog merkbaar bij de keuze van onderzoeksthema's: Mental Information Work (MIW) en Information Service Organizations (ISO's). Beide concepten refereerden aan de invloed van technologie op werk en organisaties, waarbij factoren zoals 'tijd' en 'plaats' minder relevant zouden worden voor werknemers. Dit is wat we tegenwoordig ook zien in concepten als 'Het Nieuwe Werken'.

Hierna ontstond ook de interesse in vragen als hoe mensen hun tijd besteden tijdens het werk, en hoe ze door tijdskenmerken beïnvloed worden. Dit leidde tot projecten waarin agenda's bestudeerd werden en hoe werknemers hun bureau gebruikten (hoeveel stapels liggen op het bureau?). Ook studies naar de invloed van interrupties tijdens het werk en de invloed van 'te weinig tijd' (werkdruk) ontstonden in die tijd. De fascinatie voor het fenomeen tijd speelde een belangrijke rol in de keuze van te onderzoeken onderwerpen. Deze fascinatie is waarschijnlijk ontstaan tijdens zijn studietijd. Robert vertelde vaak over het practicum observeren van dieren. Regelmatig ging hij naar de dierentuin om daar de dieren te observeren. Vooral het 'krokodillenhuis' had zijn aandacht. Hij vertelde naderhand vaak over zijn waarnemingen, onder andere dat naar zijn idee in het krokodillenhuis een andere tijdsschaal bestond. Krokodillen bewogen in zijn ogen veel langzamer, en daardoor verliep de tijd ook langzamer. Het fenomeen tijd zou later in zijn academische werk een belangrijke rol blijven spelen.

In 1992 besloot de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit van Tilburg een interdisciplinair onderzoeksinstituut op te richten, en Robert Roe stelde voor dat het centrale thema 'arbeid' zou worden. Dit voorstel werd aangenomen en vervolgens werd Robert uitgenodigd om dit plan (en instituut) uit te werken. Dit resulteerde in het Instituut 'WORC' (Work and Organizational Research Centre), dat binnen betrekkelijk korte tijd flinke bekendheid kreeg in Europa. Dit was vooral te danken aan de gedrevenheid, werklust en de internationale contacten die Robert had opgebouwd.

Tijdens een korte onderbreking van zijn academische loopbaan was Robert directeur van het Aeromedisch Instituut in Soesterberg (1999-2001) en accepteerde na een parttime hoogleraarschap Organisatiepsychologie in Nijmegen (2002) in 2002 een benoeming aan de School of Business and Economics van de Universiteit Maastricht als hoogleraar 'Organisation Studies'. In deze periode ontwikkelde hij zijn ideeën rond tijd en temporele ontwikkelingen verder. Ook na zijn (formele) pensionering in 2009 bleef hij wetenschappelijk actief tot in het najaar van 2015,

toen zijn ziekte hem dit belemmerde. Deze laatste dertien jaar werden gekenmerkt door een grote productiviteit. Zijn ideeën en opvatting rond de rol van tijd en het bestuderen van temporele patronen waren innovatief en uitdagend. Dit leidde dan ook tot vele uitnodigingen om lezingen te houden en stimuleerde ook velen om zijn suggesties te volgen. De rol van tijd kon, naar zijn mening, het beste worden bestudeerd door temporele ontwikkelingen van het betreffende concept te volgen. En daaraan wordt niet voldaan met een longitudinale studie met twee of drie meetmomenten, of met een dagboekstudie waarin gedurende enkele dagen informatie over een construct wordt verzameld. Temporele ontwikkelingen bekijken houdt in dat men zoveel mogelijk het verloop in de tijd (bijv. gedurende de dag, of langere periode afhankelijk van de aard van het concept) van een bepaald concept volgt. Bijvoorbeeld: gemotiveerdheid kan een veranderlijk concept zijn: hoe is dit bij de start van de werkdag, en na een uur, of paar uren, en hoe aan het eind van de werkdag, en wat zijn de invloeden van gebeurtenissen gedurende de werkdag. Wat betreft methodiek gaat dit in de richting van 'experience sampling'. En hiermee wordt een ander karakteristiek element van Roberts werk aangestipt: hij hield ervan om over de grenzen te kijken. Dit deed hij uiteraard ook letterlijk, gezien de vele reizen die hij maakte gedurende zijn loopbaan, maar ook in wetenschappelijk en methodologisch opzicht. Hij keek naar verschillende niveaus: individueel, organisatie, en maatschappij, maar ook naar andere disciplines (economie, luchtvaart, rechten) en methoden. Zo heeft hij van de technische discipline de 'ontwerpcyclus' in zijn werk geïncorporeerd. 'Ontwerpen' volgt ook haar eigen methodiek van het formuleren van een program van eisen, het zoeken naar alternatieve oplossingen, het uitvoeren en het evalueren van de oplossing. In zijn ogen konden psychologen leren van deze systematische aanpak.

Na zijn officiële afscheid als hoogleraar van de Universiteit Maastricht bleef hij nog wel als 'honorair' hoogleraar verbonden aan de UM, maar het bood hem tegelijkertijd de mogelijkheid om voor kortere periodes diverse gasthooglerschappen te aanvaarden, zoals in Trento (Italië), University of British Columbia (Vancouver), Leipzig University (Duitsland) en Universiteit van Johannesburg (Zuid-Afrika). In 2015 werd hem nog een eredoctoraat van de Universiteit van Valencia toegekend.

Robert heeft als docent velen geïnspireerd en vooral ook gestimuleerd om zelf kritisch na te denken over de fenomenen die men bestudeert, en daarbij ook na te denken over welk nut het onderzoek heeft. Kenmerkend waren zijn rationele kijk op zaken, en het voortdurend kunnen vinden van oplossingen voor problemen. Humor speelde hierbij een belangrijke rol, en daar kwam zijn Amsterdamse achtergrond vaak naar voren.

Voor Robert was zijn werk erg belangrijk, het was ook zijn leven. Het is jammer dat hem niet meer tijd gegeven is.

Literatuur

Hacker, W. (1973). *Allgemeine Arbeits- und Ingenieurpsychologie. Psychische Struktur und Regulation von Arbeitstätigkeiten*. Berlin: VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften.
Roe, R.A. (1983). *Grondslagen der personeelsselectie*. Assen: Van Gorcum.

Robert Roe, 1944-2016

F.R.H. Zijlstra, Gedrag & Organisatie, volume 29, June 2016, nr. 2, pp. 102-105

In this obituary, the life and work of Robert Roe (1944-2016) are remembered. Robert Roe was a passionate and analytical organizational psychologist, who influenced many scholars and practitioners in the Netherlands and abroad with his work on personnel selection, activity research, and the use of the time concept in organizational research.

Key words: in memoriam, Robert Roe